

Bogár László: I can vagy I Kant

2024 április 30. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Az a világ, amelyben élünk, olyan szellemi er?k szimpla médiuma, akiknek identitását, céljait és e célok megvalósításához használt eszközeit vagy egyáltalán nem is látjuk, vagy csak „tükör által homályosan”

Elnézést kell kérnem a kedves olvasótól a címben szerepl? kicsit esetlen szójáték miatt, de az írás témájának a

lényegét csak egy ilyen angol–német–magyar szójátékkal lehet röviden összefoglalni. Az történt ugyanis, hogy az orosz elnök Kalinyingrádban (Königsbergben), ami egy kicsi, de rendkívüli stratégiai jelent?séggel bíró orosz enklávé a Baltikumban Immanuel Kant, a híres német filozófus születésének háromszázadik évfordulója alkalmából el?adást tartott az egyetemen. Kant Az örök béke cím? híres m?véb?l azt a nagyon egyszer?, de lényeges filozófiai üzenetet emelte ki, hogy a béke alapvet? feltétele az, hogy mindenkinek szabadságában álljon a saját észjárása szerint dönteni. A válasz nem váratott magára sokáig, mert a német kancellár a Berlin-Brandenburgi Tudományos Akadémián tartott megemlékez? beszédében úgy fogalmazott, hogy ha valakinek nincs erkölcsi alapja Immanuel Kantra és az örök békére hivatkozni, az éppen az orosz elnök.

Bár ez eddig csak a szokásos média-csetepaté szintje, de érdemes lenne talán valóban eltöprengeni azon, hogy vajon van-e, lehet-e egyáltalán örök béke, és ha több mint kétszáz év után újragondoljuk Kant filozófiáját, vajon milyen következtetésekre juthatunk. Szóval, hogy I can (vagyis meg tudom-e) valósítani az örök békét, vagy (I Kant) nem. Egy másik német filozófus, Oswald Spengler, aki id?ben nagyjából „félúton” van Kant és korunk között, s akinek híres m?ve, A Nyugat alkonya 1917-ben jelent meg már a bevezet?ben leszögezi, hogy „annyi világ van, ahány lény a világon”. Vagyis minden lény biztos lehet benne, hogy sem el?tte nem volt és utána nem lesz senki, aki ugyanúgy és ugyanannak látná a világot, mint ?.

Ez egyszerre felemel? és lesújtó is egyben. Felemel?, mert azt jelenti, hogy egyszeri és megismételhetetlen lények vagyunk, de lesújtó is, mert így aztán éppen egyszeriségünk okán be vagyunk zárva a saját világértelmezési logikánk szellemi „börtönébe”. Örök béke (ha és amennyiben) csak akkor és úgy lenne elképzelhet?, ha fel mernénk tenni azokat a nagyon kényes kérdéseket, amelyek ebb?l adódnának, és amelyeket nem szokás feltenni.

Oswald Spengler ugyanis csak annyit állapít meg, hogy mindenkinek a fejében egy senki máséval nem azonos „univerzum” van. Arról azonban nem tesz említést, hogy vajon e világértelmezési rendszerek szellemi értelemben egyforma érték?ek-e, vagy éppen ellenkez?leg, e világértelmezések egy végtelen szellemi hierarchiát alkotnak, „alkalmasságukat” tekintve végtelen értékbéli különbségekkel bírnak. És ezzel eljutunk az elmúlt évszázadok legkényesebb és egyben örök béke helyett inkább permanens világháborút provokáló kérdéséhez, hogy lehet-e, mint azt korunk meghatározó ideológiája teszi a „liberális demokrácia” nev? ma már alig rejtett világdiktatúrájával fenntartani azt a kényszerképzetet, hogy „mindenki egyenl?”? (Ezt a francia forradalom híres hármas jelszava: szabadság, egyenl?ség, testvériség alapján életveszélyes megkérd?jelezni, miközben evidencia, hogy mindhárom hamis, ráadásul egyszerre történ? érvényesítésük elemi szinten is logikai képtelenség) Ha ugyanis „mindenki egyenl?”, vagyis az „annyi világ van, ahány lény a világon”, valamennyi lénye a saját világot elbeszél? módját azonos érték?nek véli mindenki máséval, de ezek a narratívák összeegyeztethetetlenek, akkor „kinek van igaza”, illetve miként tudunk úrrá lenni az így kialakuló permanens káoszon, amit napjainkban is átélünk?

Persze tudjuk, hogy erre „ki van találva” egy technikailag ötletes, de a lényeget ügyesen megkerül? szervez?dési mód, nevezzük jobb híján „procedurális demokráciának”, amelynek lényege, hogy a többségnek „mindig igaza van”. De persze azt is tudjuk, hogy az igazság és többség legfeljebb „laza korrelációt” mutat, mert a történelemben számos alkalommal kiderült, hogy a száz százalék is tévedhet. Arról már nem is beszélve, pontosabban nagyon is beszélve, hogy éppen az elmúlt két évszázad során tapasztalhattuk meg, hogy a „mindenki mindenkivel egyenl?” választónak éppen az egyenl?ség hamis mitológiája következtében sejtelme sem lehet arról, hogy amit mély érzelmi és indulati szinten abszolút „saját” véleményének hisz, az a globális valóságipari m?vek médiagépezete által legyártott és persze „testre szabott” hamis valóság.

Ahhoz tehát, hogy az „örök békét” egyáltalán értelmezni tudjuk, arra volna szükség, hogy belássunk egy nagyon egyszer?, de mégis nagyon kényes és bevallhatatlan összefüggést. És ez az, hogy az a világ, amelyben élünk, olyan szellemi er?k szimpla médiuma, akiknek identitását, céljait és e célok megvalósításához használt eszközeit vagy egyáltalán nem is látjuk, vagy csak „tükör által homályosan”.

Az Immanuel Kant-évforduló kapcsán a két európai kontinentális hatalom vezet?i közötti összecsapás szívszorító módon mutatja meg azt a szánalmas szellemi állapotot, amelyben a világ kétszáz évvel Kant után van. Az orosz elnök és a német kancellár meg a politikatechnikailag általuk vezetett uralmi struktúrák láthatólag egyáltalán nincsenek tudatában annak, hogy egyszer? végrehajtói egy általuk egyáltalán nem is érzékelhet? szellemi szuperstruktúrának. Talán még annál is kiszolgáltatottabbak, mint amilyen Vilmos császár és Miklós cár voltak közvetlenül az els? világháború „projekt” rájuk robbantása el?tt.

?k akkoriban legalább egymás gyalázása helyett inkább némi elégikus szomorúsággal konstatálták tehetetlenségüket, hogy ugyanúgy e „nem létez?” er? fogságában verg?dnek, mint mai utódaik, akik a jelek szerint most már erre sem képesek.

Bogár László

A szerz? közgazdász

www.magyarhirlap.hu

Ajánló